

ÖZERK İLKÖĞRETİM OKUL MODELİ

THE MODEL OF AUTONOMOUS PRIMARY SCHOOL

Şükrü ADA*
Cemil ŞAHİN**

Özet

Bu çalışmada, ilköğretim okullarında vizyon, misyon, temel değerler ve okulun işlevleri boyutlarının varlık düzeyleri ile özerk ilköğretim okulu yönetim modelinin uygulanabilirliği araştırılmıştır. Elde edilen bulgular mevcut ilköğretim okullarında vizyon, misyon, temel değerler ve okulun işlevleri boyutlarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları, özerk ilköğretim okulu yönetim modelinin, Türk eğitim sisteminin ilköğretim kademesinde uygulanabilirliğini göstermektedir. Bu yaklaşıma ilişkin bir model geliştirilerek, modelin işleyişi ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özerk, İlköğretim, Okul, Model

Abstract

In this work researched, in the primary education, dimation of vission-mission, basic worth and school function's level of existence also management model of can put into practice of autonomus primary education. Discovery of to gets are; seems to insufficient in the present school of primary education, dimation of vission - mission, basic worth and school function's level of existence. Discovery of research; indicate can put into practice management model of autonomus primary education's in the primary education grade of Turkish Education System. Model's work. to put forwarded which improved About this approach model.

Key Words: Autonomus, Primary Education, School, Model

* Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü EYTPE A.B.D. Başkanı Yoncalık/ERZURUM sukruada@atauni.edu.tr

** Öğr. Gör., Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü AÇRI agriegt@atauni.edu.tr

GİRİŞ

Okulu diğer eğitim kurumlarından ayıran temel özellik insan üzerinde çalışması ve onu farklılaştırma yeteneğidir. Bu özellik okulu, eğitim sisteminin en işlevsel parçası haline getirmektedir(Açıklan, 1995:2). Günümüzde birçok eğitimci, yeni gelişmelerin de etkisiyle, hızla gelişen ülkelerin ihtiyaç duyduğu insan gücünü karşılamak için, eğitim sistemlerinde değişimin gerçekleştirilmesini vurgulamaktadırlar.

Geleneksel kalabalık ve buna bağlı olarak ta hantal okul yapısıyla bu değişimin gerçekleştirilmesi mümkün gözükmemektedir.

Toplumsal, siyasal ve ekonomik değişimlerden çabuk etkilenen ve diğer sistemlerle yoğun etkileşim içinde bulunan ya da bulunması beklenen okul, değişim hızına ayak uyduramamaktadır. Türk eğitim sisteminin örgüt olarak tüm boyutlarında, özellikle yapı ve süreçler boyutunda, değişimlere cevap veremediği, uyum sağlayamadığı, genel amaçları istenilen düzeyde gerçekleştirmediği bilinmektedir. Türk Milli Eğitim sistemin, okul ve il düzeyindeki yöneticilere herhangi bir inisiyatif tanımayan ve sisteminin toplumun diğer kesimleri ile özellikle sistemin ürünlerini kullananlar ile etkileşime imkân vermeyen katı merkezi yapısının hızla değişmesi ve bununla eş zamanlı olarak rekabete açılması gerektiği görüşü tartışılmaktadır. (Köksal, 1999:119 – 124)

Alan yazında, geleneksel okul sistemlerinden yeni değerler ışığında değişimlerin yaşanmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Özden (1998), eğitim sisteminin yeniden yapılanabilmesi için, Devletin eğitimdeki küçük işletmeci rolünden çekilip bu görevi yerel ve özel işletmelere devretmesini ve kendi rolünü de ulusal eğitim politikalarının tespit ve takipçisi olarak değiştirmesi gerektiğini; Adams ve Spancer (1998), Anderson (1993) ve Donaldson (1993), geleneksel yapıdaki okul sisteminden, yeniden yapılanma çabaları ile okul değişimi için, çeşitli sistemik okul değişim modelleri (Saban,1999); Sönmez (1998) ise programlandırılmış eğitim, programlandırılmış bilgisayarlı eğitim, robotlarla eğitim ve biyoteknolojik eğitim yaklaşımlarıyla, geleceğe yönelik olası eğitim sistemleri, önermektedirler.

Yakın geçmişten günümüze doğru, eğitimin niteliğini geliştirme amacına yönelik olarak, genel kamu sistemi içerisinde okullara daha fazla

özerklik verilmesi, yetki aktarımı yapılması, öğretmenlerin yetkilendirilmesi ve okulların yerinden yönetilmesine doğru uluslararası bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlardan okul merkezli yönetim (School – Based Management / Site – Based Management); okulların yerel yönetimi (The Local Management of schools); ortak karar yönetimi (Participatory Decision – making / management) olarak Avustralya, A.B.D. , Kanada ve İngiltere de; kendi kendini yöneten okullar (Self – Managing / governing school) ve yetki aktarmış okul olarak ta Avustralya ve Yeni Zelanda da faaliyette bulunmaktadır. (Aytaç, 2000) Ayrıca, ev okulu (home schooling) ve halk okulları (Charter schools) A.B.D. de işlerliğini sürdürmektedir.

Eğitim sistemi içerisinde ve toplumsal düzeyde bu denli öneme sahip olan okul, varolan sistem içerisinde öğrenci başarısının yükseltilmesinde kendinden beklenen değişimi gerçekleştirememektedir. Çünkü; bu denli katı merkezi hiyerarşik yapıdaki okulun, yerli paradigmaları dikkate alarak vizyon ve misyon geliştirmesi mümkün gözükmemektedir.

Bu durum göz önüne alındığında özerk okul ve özerk yönetim, kaçınılmaz olarak gündeme gelmektedir. Özerk okul, eğitim hizmet ve kurumlarının yerel yönetimlere bırakılması değildir. Çünkü yerel yönetimlerin idari vesayet altında olması nedeniyle, bugün okuldan beklenen işlevlerin yerine getirilmesi mümkün görülmemektedir. Her ne kadar eğitimin yerel yönetimlere bırakılması, katı merkezi sistemi bir nebze olsun yumuşatacak olsa da, küreselleşmenin getirdiği hızlı değişime ayak uyduramayacaktır. Bilgi ile bilgi üretmenin ve bilgiyi yönetmenin zenginlik olarak tanımlandığı, vizyoner düşüncenin hâkim olduğu günümüz toplumunun beklentileri, ancak özerk okul sistemi ile sağlanabilir.

AMAÇ

Alan yazıdaki bulgulardan hareketle, bu çalışmanın amacı, özerk ilköğretim okul yönetim modelinin ilköğretim kademesinde uygulanabilirliği ile ilgili olarak ilköğretim okul müdürleri, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenler, ilköğretim müfettişleri, akademisyenler ve velilerin görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1- Okulun vizyon ve misyon boyutuyla ilgili olarak, okul müdürleri, müfettişler, öğretmenler, akademisyenler ve velilerin görüşleri nelerdir ve bu görüşler arasında, görev değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?

2- Okulun temel değerler boyutu ile ilgili olarak, okul müdürleri, müfettişler, öğretmenler, akademisyenler ve velilerin görüşleri nelerdir ve bu görüşler arasında, görev değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?

3 - Okulun işlevleri boyutu ile ilgili olarak, okul müdürleri, müfettişler, öğretmenler, akademisyenler ve velilerin görüşleri nelerdir ve bu görüşler arasında, görev değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?

4 - Özerk okul yönetim modelinin geliştirilmesine ilişkin okul müdürleri, müfettişler, öğretmenler, akademisyenler ve velilerin görüşleri nelerdir ve bu görüşler arasında, görev değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, alan taraması modelinde desenlenerek yapılmıştır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmada, Ağrı, Erzurum ve Van belediye sınırları içerisinde 1999 – 2000 Eğitim-Öğretim yılında bulunan ilköğretim okul müdürleri, öğretmenler, ilköğretim müfettişleri, akademisyen ve velilerden oluşan evrenden 30 okul müdürü, 300 öğretmen, 50 ilköğretim müfettişi, 50 akademisyen, 200 veli sayıları olmak üzere, toplam 630 sayısı hedeflenerek örneklem oluşturulmuştur. Geri dönen 527 anket sayısına göre, örneklem sayı ve oranları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. İl ve Görev Değişkenlerine Göre Örneklem Sayısı ve Oranları (%)

İl		Yönetici	Öğretmen	Müfettiş	Akademisyen	Veli	Toplam
Ağrı	n	10	104	11	16	79	220
	%	1.89	19.73	2.08	3.03	14.99	41.74
Erzurum	n	7	87	23	9	39	165
	%	1.32	16.50	4.36	1.70	7.40	31.30
Van	n	3	76	11	16	36	142
	%	0.56	14.42	2.08	3.03	6.83	26.94
Toplam	n	20	267	45	41	154	527
	%	3.79	50.66	8.53	7.78	28.22	100

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. 86 maddeden oluşan anket, Aytaç (2000)'in "Eğitim Yönetiminde Yeni Bir Paradigma Okul Merkezli Yönetim" adlı makalesinden yararlanılarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Anket maddelerinin geçerliliği için uzman görüşü alınmış ve görüşler doğrultusunda yeniden düzenlemeler yapılmıştır. Güvenirlilik için alpha (α) değerleri hesaplanmıştır. Anketin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık kat sayısı alfa değerleri $\alpha = .96$ ile $\alpha = .98$ arasında değişmektedir. Bu alfa değerleri güvenilirlik için yeterli görülmüştür. Boyutlar itibarıyla madde toplam kolerasyonları $r = .18$ ile $r = .92$ arasında değişmektedir. Anketler, örneklem grubuna elden ulaştırılarak uygulanmış ve toplanmıştır.

VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Verilerin çözümlenmesinde SPSS for windows paket programından yararlanılmıştır. Buna göre okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, ilköğretim müfettişlerinin, akademisyenlerin ve velilerin görev değişkenliğine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını ortaya koymak amacıyla, tek yönlü varyans analizi (F testi) uygulanmıştır. Gruplar arasında ortaya çıkan anlamlı farklılıkların, hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla da çoklu karşılaştırmalarda kullanılan Tukey's HSD çoklu karşılaştırma test tekniği kullanılmıştır. Karşılaştırmalarda, $\alpha = .05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Tablo 2. Verilerin Derecelendirilmesi ve Değerlendirmede Esas Alınan Aritmetik Ortalama Aralıkları

Aritmetik Ortalama Aralıkları	Katılma Düzeyi
1.00 – 1.80	Hiç
1.81 – 2.60	Az
2.61 – 3.40	Orta
3.41 – 4.20	Çok
4.21 – 5.00	Tamamen

İLKÖĞRETİM OKULLARININ VİZYON VE MİSYON BOYUTLARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 3. İlköğretim Okullarının Vizyon ve Misyon Boyutuna Grupların Katılma Düzeyi ile Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey's HSD Testi Sonuçları

Görev Değişkeni	N	X	S	F	Ortalama Farkı
Yönetici	20	1.53	0.40	0.000	0.030
Öğretmen	267	1.72	0.39	2.396	0.153 *
Müfettiş	45	1.63	0.35	2.420	0.070
Akademisyen	41	1.78	0.50	0.415	0.213 *
Veli	154	1.56	0.39	0.737	
Toplam	527	1.66	0.40	5.020	

* P = .05

Tablo 3. vizyon ve misyon boyutlarıyla ilgili anlamlı fark, veliler ile öğretmenler ve veliler ile akademisyenler arasında olduğu görülmektedir. Ancak yöneticiler, öğretmenler, müfettişler, akademisyenler ve velilerin, ilköğretim okullarında okulun uzun dönemli yazılı bir stratejik planının; yazılı bir vizyonunun; okulun vizyonun açıklığa kavuşturan gerçekçi amaçları ortaya koyan, okul toplumunca benimsenen yazılı bir misyonunun, az olduğu yönünde görüşü ortaya çıkmıştır.

TEMEL DEĞERLER BOYUTU İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 4'te verilen bulgulara göre, ilköğretim okulu müdürleri, ilköğretim okul müdürleri, öğretmenler, ilköğretim müfettişleri, akademisyenler ve velilere oranla temel değerleri belirleyen ölçütlerin okullarından çok olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Temel Değerlere Grupların Katılma Düzeyleri ile Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey's HSD Testi Sonuçları

Değişkenler	N	X	S	F	Ortalama Farkı
Yönetici	20	4.15	0.64	0.000	
Öğretmen	267	2.66	0.94	0.675	1.4872 *
Müfettiş	45	2.47	0.52	2.464	1.6790 *
Akademisyen	41	2.36	0.60	0.253	1.7912 *
Veli	154	2.48	1.01	0.880	1.6666 *
Toplam	527	2.63	0.95	16.401	

* P = .05

OKULUN İŞLEVLERİ BOYUTUYLA İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 5. Okulun İşlevleri Boyutuna Grupların Görev Değişkenine Göre Katılma Düzeyleri ile Tek Boyutlu Varyans Analizi ve Tukey's HSD Testi Sonuçları

İşlev	Görev	N	X	S	Anova F	Tukey's Testi
	Değişkenleri					Ortalama Farkı
Yönetim (Liderlik) İşlevi	Yönetici	20	4.33	0.66	0.000	
	Öğretmen	267	2.60	1.02	0.264	1.728 *
	Müfettiş	45	2.47	0.52	2.464	1.679 *
	Akademisyen	41	2.36	0.60	0.253	1.791 *
	Veli	154	2.48	1.01	0.880	1.666 *
	Toplam	527	2.63	0.95	16.401	
Öğretmenin Yönetime Katılımı	Yönetici	20	3.93	0.60	0.000	
	Öğretmen	267	2.63	1.05	0.427	1.303*
	Müfettiş	45	2.26	0.57	4.886	1.668*
	Akademisyen	41	2.29	0.93	0.007	1.644*
	Veli	154	2.61	1.11	1.417	1.320*
	Toplam	527	2.62	1.05	10.750	
Öğrenci Hizmetleri	Yönetici	20	3.44	0.75	0.000	
	Öğretmen	267	2.44	0.97	0.397	1.000*
	Müfettiş	45	2.42	0.53	9.213	1.021*
	Akademisyen	41	2.34	0.67	0.197	1.099*
	Veli	154	2.47	1.09	1.346	0.973*
	Toplam	527	2.47	0.97	5.440	
İşgören Hizmetleri	Yönetici	20	3.16	0.90	0.000	
	Öğretmen	267	2.42	0.99	0.103	0.745*
	Müfettiş	45	2.24	0.51	3.929	0.922*
	Akademisyen	41	2.19	0.74	0.000	0.975*
	Veli	154	2.46	1.13	0.120	0.699*
	Toplam	527	2.42	0.99	3.855	

Şükrü ADA-Cemil ŞAHİN

Genel Hizmetler	Yönetici	20	3.48	1.01	0.000	
	Öğretmen	267	2.51	1.10	0.358	0.973*
	Müfettiş	45	2.56	0.79	4.587	0.920*
	Akademisyen	41	2.26	0.73	0.001	1.219*
	Veli	154	2.42	1.18	0.866	1.060*
	Toplam	527	2.51	1.09	4.872	
Eğitim Programları	Yönetici	20	3.64	1.03	0.000	
	Öğretmen	267	2.47	1.02	0.102	1.162*
	Müfettiş	45	2.13	0.49	3.316	1.506*
	Akademisyen	41	2.13	0.80	0.032	1.508*
	Veli	154	2.48	1.12	0.804	1.150*
	Toplam	527	2.64	1.03	9.193	
Bütçeleme İşlevi	Yönetici	20	3.16	1.22	0.000	
	Öğretmen	267	2.30	1.01	0.410	0.855*
	Müfettiş	45	1.84	0.67	9.298	1.318*
	Akademisyen	41	1.98	0.83	0.041	1.180*
	Veli	154	2.39	1.11	0.633	0.771*
	Toplam	527	2.29	1.03	7.180	
Okul - Çevre İlişkisi	Yönetici	20	3.56	0.71	0.000	
	Öğretmen	267	2.38	0.94	0.593	1.173*
	Müfettiş	45	2.23	0.54	10.329	1.322*
	Akademisyen	41	2.27	0.71	0.004	1.284*
	Veli	154	2.43	1.06	0.646	1.128*
	Toplam	527	2.42	0.95	8.229	
Denetim İşlevi	Yönetici	20	3.60	0.85	0.000	
	Öğretmen	267	2.51	1.03	0.107	1.084*
	Müfettiş	45	2.53	0.62	5.181	1.061*
	Akademisyen	41	2.25	0.76	0.195	1.350*
	Veli	154	2.53	1.15	0.332	1.067*
	Toplam	527	2.54	1.04	6.253	

* Anlamlılık Düzeyi P=0.05

Liderlik İşlevi

Tablo 5'e göre, Okul müdürleri, yöneticilerin okul toplumunu bir bütün olarak görme; personelin gelişimini sağlama; motivasyon tekniklerini kullanma, işbirlikçi yaklaşımı ve takım ruhu oluşturmayı benimseme; verimlilik ve kalitenin ancak insan unsuruyla sağlanabileceğini bu nedenle insanın çok değerli olduğu bilinci gibi özelliklerin yüksek düzeyde taşıdıklarını, ancak öğretmenler, müfettişler, akademisyenlerin ve velilerin ise aynı görüşte olmadıkları, görülmektedir.

Öğretmenin yönetime katılımı

Tablo 5'e göre, Okul müdürleri, öğretmenin yönetime katılımına ilişkin ölçütlerin okullarında çok düzeyinde geçerli olduğunu belirtirken, öğretmen ve veliler orta düzeyde, müfettiş ve akademisyenler az düzeyde olduğu görüşündedirler. Öğrenci, bütçe, personel, program, okulun geliştirilmesi, okul - veli ve okul - çevre etkileşimi gibi eğitimi doğrudan etkileyen alanlarda öğretmenin kararlara katılımının, okul müdürleri çok düzeyde olduğunu belirtirken, öğretmenler ile veliler orta düzeyde, müfettişler ile akademisyenler ise az düzeyde katılmaktadırlar.

Öğrenci hizmetleri

Tablo 5'e göre, öğrenci hizmetlerine ilişkin okul müdürleri ile öğretmenler, müfettişler, akademisyenler ve velilerin arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Öğrencilere, sağlık ve rehberlik hizmetleri; yeme, içme, barınma hizmetleri; dinlenme, spor ortamları; bireysel ve grup çalışma ortamları gelişimlerini sağlayıcı ortamlar; ihtiyaç ve isteklerinin kararlara yansıtılması ve katılımcı demokratik bir ortam oluşturulması; devam, takip gibi hizmetlerin yeterince sağlanamadığı bulgulardan anlaşılmaktadır.

İş gören hizmetleri

Tablo 5'e göre, okul müdürleri, öğretmenler ve veliler, okullarda iş gören hizmetlerinin orta düzeyde, müfettişler ile akademisyenler ise az düzeyde geçerli olduğunu belirtmişlerdir.

Genel Hizmetler

Tablo 5'e göre, genel hizmetler ile ilgili ölçütlere okul müdürleri çok düzeyde katılırken, öğretmenler müfettişler, akademisyenler ve veliler az düzeyde katılmaktadır. Görev değişkenleri açısından okul müdürleri ile diğer gruplar arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

Eğitim Programları

Tablo 5'e göre, okul müdürleri, eğitim programlarının okul toplumu üyelerince çevre şartlarına göre geliştirilmesi, programların her düzeyde başarıyla uygulanması gibi ölçütleri çok düzeyde geçerli olduğunu belirtmelerine karşın öğretmenler, müfettişler, akademisyenler ile veliler bu ölçütlerin az düzeyde gerçekleştirildiğini belirtmektedir.

Bütçeleme İşlevi

Tablo 5'e göre, ilköğretim okullarında bütçeleme işlevi bakımından, okul müdürleri ile öğretmenler, müfettişler, akademisyenler ve veliler arasında anlamlı farklar olduğunu göstermektedir. Okul müdürleri bütçeleme işlevinin okullarında orta düzeyde gerçekleştiğini belirtmelerine rağmen diğer gruplar bu ölçütlere az düzeyde katılmaktadırlar.

Okul Çevre İlişkisi

Tablo 5'e göre, okul müdürleri, okul – çevre ilişkisine ilişkin ölçütlerin okullarında çok düzeyinde, öğretmenler, müfettişler, akademisyenler ile veliler az düzeyde gerçekleştiğini ifade etmişlerdir.

Denetim İşlevi

Tablo 5'e göre, okul yöneticileri, denetim işlevinin okullarında çok düzeyde gerçekleştiğini belirtirken, diğer gruplar ise az düzeyde gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Gruplar arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur.

ÖZERK İLKÖĞRETİM OKUL MODELİNE İLİŞKİN

BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 6. Geliştirilen Özerk İlköğretim Okulu Modeline Grupların Görev Değişkenine Göre Katılma Düzeyleri ile Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey's HSD Testi Sonuçları

Değişkenler	N	X	S	F	Ortalama Farkı
Yönetici	20	4,47	0,36	0,000	
Öğretmen	267	3,85	0,81	0,911	0,622*
Müfettiş	45	4,10	0,61	0,312	0,369
Akademisyen	41	3,70	0,80	0,288	0,767*
Veli	154	3,85	0,74	1,075	0,621*
Toplam	527	3,88	0,77	4,635	

* P = .05

Tablo 6'da verilen bulgulara göre okul müdürleri ile öğretmenler, akademisyenler ve veliler arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Geliştirilen özerk ilköğretim okulu yönetim modeline ilişkin okul müdürleri, öğretmenler, ilköğretim müfettişleri, akademisyenler ile veliler çok düzeyde katılmaktadırlar. Bu durum yeni gelişmelerin de etkisiyle hızla değişen ülkenin ihtiyaç duyduğu insan gücünü karşılamak için eğitim sisteminde değişimin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. İşletme örgütü anlayışının olmadığı ve toplum kalite yönetiminin (TKY) henüz girmediği ilköğretim okullarında, okul örgütünün geliştirilmesinde ve yeniden yapılandırılmasında geçerli stratejik yönetim süreci ölçütleri olan, stratejik plan, okul gelişim planı, vizyon ve misyon geçerli değildir.

2. Temel değerlere yönelik okul müdürlerinin, olumlu görüş belirtmelerine rağmen, temel değerler ilköğretim okullarında yeterince bulunmamaktadır.

3. İlköğretim Okulu müdürlerinin göstermesi gereken öğretimsel, katılımcı, kültürel, moral, yetkilendirici, vizyoner, amaç yönelimli ve

yeniliklere açık liderlik anlayışına, ilköğretim okulu müdürleri yeterince sahip değildirler.

4. İlköğretim okullarında öğretmenlerin personel, bütçe, program, okulun geliştirilmesi gibi konularda, karar alma sürecine katılımı ve etkinliği sınırlıdır.

5. Okulların varlığının temel nedeni olan öğrencilere yönelik hizmetler, ilköğretim okullarında düşük düzeydedir. Öğrenci ihtiyaç ve istekleri kararlara yansıtılmamaktadır.

6. Okul müdürleri ve öğretmenlerin orta, ilköğretim müfettişleri, akademisyenler ile velilerin az düzeyde katıldıkları işgören hizmetleri, ilköğretim okullarında istenen düzeyde değildir.

7. Genel hizmetlere ilişkin etkinlikler, ilköğretim okullarında az düzeyde gerçekleştirilmektedir.

8. İlköğretim okullarında eğitim programları ile ilgili etkililik, yıllık, ünite ve günlük planlar dışında geçerli değildir.

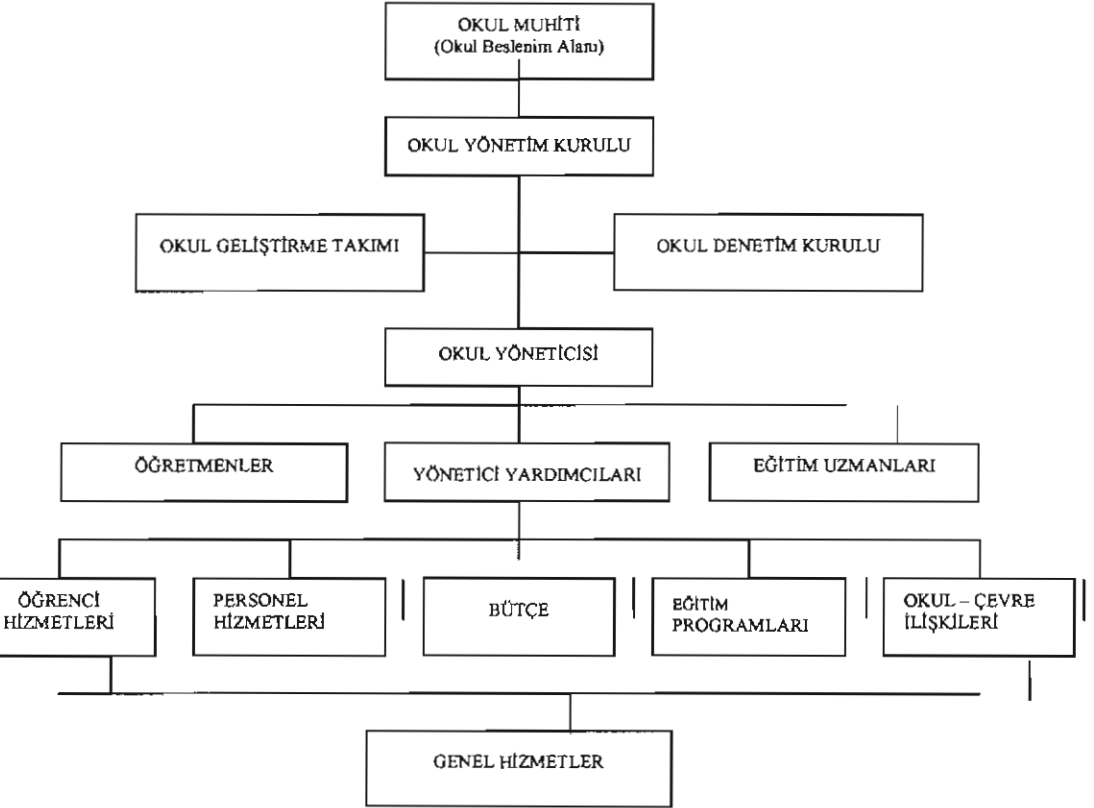
9. İlköğretim okullarında, katılımcı bütçeleme ve önceliklerin belirlenmesi işlevi, merkezi yönetim anlayışı nedeniyle, yapılmamaktadır.

10. Okul - çevre ilişkisinin sağlanması, okul çevresinin okul toplumuna katılması ve veli memnuniyetine yönelik ölçütlere, okul müdürleri çok düzeyde katılırken; öğretmenler, müfettişler, akademisyenler ile velilerin az düzeyde katılması; ilköğretim okullarının, çevre etkileşiminin düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

11. İlköğretim okullarının değerlendirilmesi, dönüt alınarak iyileştirme ve geliştirmenin sağlanmasına yönelik denetim işlevinin etkinliği düşüktür.

Geliştirilen Özerk İlköğretim Okul Yönetim Modeli Önerisi

Şekil-1 Özerk İlköğretim Okulu Yönetim Modeli.

12. Geliştirilen özerk ilköğretim okulu yönetim modeline yöneticiler, öğretmenler, müfettişler, akademisyenler ile veliler yüksek düzeyde katılmaktadır. Toplum kesimlerinin ve eğitimcilerin bu tür gelişmelere açık olduğu görülmektedir.

Bu çalışmayla ortaya çıkan bulgu ve değerlendirmelere bağlı olarak geliştirilen öneriler şunlardır:

1. İlköğretim okullarında, sorun kaynaklı değil, amaç yönelimli yönetim sürecinin işletilmesine yönelik olarak stratejik plan, okul gelişim planı, vizyon,

misyon ve temel değerler belirlenmeli ve buna uygun yöneticiler seçilerek, eğitimle geliştirilmeli, yetki ve sorumlulukları artırılmalıdır.

2. Okullara yönetici atanmasında liderlik unsuru ön planda tutulmalı; okul toplumu üyelerinin karar sürecine katılımını sağlayıcı örgütsel düzenlemeler yapılmalıdır.

3. Klasik denetim anlayışından vazgeçilerek geliştirmeyi, iyileştirmeyi ve işbirlikçi yaklaşımı ön planda tutan kliniksel denetim uygulamasına geçilmelidir.

4. Geliştirilen özerk ilköğretim okulu yönetim modeline yönelik pilot uygulamalar ve araştırmalar yapılmalı gerekli yasal düzenlemelere gidilmelidir.

KAYNAKÇA

Açıkalin, Aytaç. "Toplumsal, Kurumsal ve Teknik Yönleri ile Okul Yöneticiliği" Pegem Yayınları, Ankara 1998.

Aytaç, Tufan. "Eğitim Yönetiminde Yeni Bir Paradigma Okul Merkezli Yönetim" Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl: 6, Sayı:21 Kış 2000 Ankara.

Erdoğan, İrfan. "Çağdaş Eğitim Sistemleri" Sistem Yayıncılık, İstanbul 1997.

Köksal, Kemal " Yerel Yönetime Evet, Ancak..." Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi Yıl:5, Sayı:17, Güz, Ankara 1998.

Saban, Ahmet " Öğrenen Okulda Sistemik Değişim" Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl: 5, Sayı:19, Yaz 1999 Ankara.

Sönmez, Veysel. " gelecekteki Olası Eğitim Sistemleri", Anı Yayıncılık, Ankara 1998.